

Guia d'aprenentatge

Europa Social

(6 ECTS)

Any acadèmic 2017-18

Semestre: 2n Curs: 4t

Grau en Treball Social

Mòdul C: El context institucional del treball social

Matèria: Polítiques socials i treball social

Grau en Educació Social

Mòdul B: Bases conceptuals i contextuals de l'educació

Matèria: Claus històriques i dimensió europea de l'educació social

Professor: Jordi Sabater

1.- Presentació de l'assignatura

Des de finals del segle XX les nostres societats estan vivint una sèrie de grans transformacions que afecten a les seves bases econòmiques, socials, polítiques i culturals, les quals no només estan provocant una complexa reestructuració i un deteriorament dels Estats del Benestar, sinó també importants canvis en l'escenari, exigències i fonaments de l'acció social.

Per altra part, la Unió Europea significa també, malgrat que l'economia continuï essent el motor de la seva construcció, la configuració d'un nou espai en l'àmbit social, l'anomenada Europa Social, el qual encara que poc desenvolupat i limitat, emmarca cada cop més les actuacions públiques i ofereix un conjunt de recursos, institucions i noves possibilitats per a la intervenció social.

Però per conèixer les estructures, tendències i resultats de les polítiques socials i els marcs i les trajectòries en les quals es desenvolupa l'acció social a Europa, no ens podem circumscriure als límits institucionals de la Unió Europea, sinó que cal acudir a l'anàlisi de la realitat de cada país, en un estudi comparatiu, que a més, enriqueix el coneixement del nostre entorn més immediat.

En definitiva, un professional de l'acció social ha de conèixer amb rigor i profunditat la realitat social en la qual actua, així com el marc institucional, polític i legal en el si del qual desenvolupa la seva pràctica. I aquesta anàlisi resulta impossible si no es tenen en compte, en el nostre context, la construcció de la Unió Europea i les polítiques que aquesta genera i condiona.

2.- Competències a desenvolupar

- Comprendre la dimensió social de la Unió Europea, així com les seves institucions i el seu procés de construcció, en el marc dels processos de globalització i del trànsit a una societat postindustrial.
- Analitzar l'evolució, els eixos i els àmbits de les polítiques socials de la Unió Europea.
- Analitzar comparativament els règims de benestar de diversos països europeus, tot relacionant-los amb la seva realitat històrica, econòmica, social, política i cultural, i situant-los en el marc del procés general de globalització.
- Analitzar comparativament les polítiques socials sectorials.
- Entendre la dimensió europea i internacional de l'acció social.

3.- Continguts

1. Societat de la Informació, globalització i benestar social.

- 1.1. La Societat de la Informació i el procés de globalització.
- 1.2. Conseqüències socials i polítiques.

2. La Unió Europea i l'Europa social

- 2.1. El procés de configuració de la Unió Europea i el seu impacte social
- 2.2. Les polítiques socials. Evolució i àmbits
 - 2.2.1. Ocupació i afers socials
 - 2.2.2. Educació, formació i joventut
 - 2.2.3. Salut Pública
 - 2.2.4. Immigració i cohesió social
 - 2.2.5. Desenvolupament i cooperació

3. Les *Europes* del benestar

- 3.1. Crisi econòmica i polítiques neoliberals: un sol model?
- 3.2. Polítiques socials comparades.
- 3.3. Els règims de benestar als països europeus. Models i evolució.

El **mòdul 1** està dedicat a analitzar el marc general de profundes transformacions econòmiques, socials, polítiques i culturals en el qual cal situar la realitat actual de la dimensió social europea. El progressiu i accelerat pas a una economia postindustrial, basada en la informació i el coneixement, i l'emergència d'un creixent procés de globalització, els efectes de la qual es fan sentir en tots els àmbits, des del financer a l'identitari, configuren un nou escenari que obliga a reformular, si més no, els models vigents de protecció i benestar social i que comporta noves exigències, quan no pressions, per als treballadors socials. Així en aquest mòdul, estudiarem les bases de l'anomenada Societat de la informació i de la globalització i els seus efectes socials i

polítics, des de la perspectiva del seu impacte en els sistemes de benestar, en el nivell de vida de les persones i en la mateixa pràctica professional del treball social.

El **mòdul 2**, *La Unió Europea i l'Europa Social* se centra en l'anàlisi de la dimensió social de la Unió Europea i de les polítiques socials que es desenvolupen en el seu si. Així, en primer lloc, estudiarem, de manera general, el procés de configuració de la Unió Europea i la seva estructura i institucions, per a conèixer el marc institucional de l'Europa Social i per a millor entendre la seva situació actual, els seus problemes i reptes de futur. En segon lloc, ens situarem en els efectes socials produïts per l'estratègia i les polítiques seguides en el procés de construcció de la unitat europea. En tercer i darrer lloc, analitzarem l'evolució i la situació actual de les polítiques socials europees, aturant-nos en els sectors més directament lligats a la dimensió social.

El **mòdul 3**, pretén aprofundir en el coneixement de les polítiques socials y dels règims de benestar existents a Europa. Per això, s'analitzaran comparativament els fonaments, l'estructura, les institucions, les polítiques i la realitat del treball social i del règim de benestar de diversos països europeus.

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Podrà entendre l'impacte de la Unió Europea en el disseny i implementació de les polítiques socials i l'acció social, en el marc dels processos de globalització i de trànsit cap a una societat postindustrial.
- Coneixerà la dimensió social i les polítiques socials impulsades per la Unió Europea
- Coneixerà els diferents tipus de polítiques socials i règims de benestar presents a Europa
- Serà capaç d'analitzar l'acció social des d'una perspectiva comparada.
- Comprendrà la necessitat de situar l'acció social en una dimensió internacional

5.- Metodologia

La metodologia de treball de l'assignatura combina tres tipus d'estratègies:

a) **Sessions magistrals** destinades a presentar i debatre els eixos centrals i l' "estat de la qüestió" de cada tema i proporcionar el marc descriptiu, analític, metodològic i conceptual en el qual situar el treball tutoritzat i el treball autònom de l'estudiant.

b) **Sessions de treball en grup** amb l'objectiu d'analitzar i discutir argumentant, temes, lectures i altres elements formatius. Aquestes activitats tenen com a objectiu desenvolupar competències de comprensió, debat, anàlisi crítica, expressió oral, síntesi i treball en equip.

c) **Tutories individualitzades o de petit grup** que tenen per objecte clarificar dubtes i/o fer el seguiment del treball i dels exercicis que realitza cada estudiant.

Treball a l'aula	50 hores	2 ECTS
Treball tutoritzat	50 hores	2 ECTS
Treball autònom	50 hores	2 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

6.1. Presencials

Els estudiants presencials poden triar entre dues modalitats d'avaluació:

a) Avaluació continuada

Acollir-se a l'avaluació continuada comporta:

1. Assistència. L'assistència és obligatòria a les sessions de presentació de treballs. A la resta de sessions és fonamental per assolir els objectius i competències plantejats i perquè en l'espai de l'aula presencial es realitzaran activitats que formen part del procés d'aprenentatge i d'avaluació de l'assignatura. Així, a la nota final es tindrà en compte l'assistència i es valorarà especialment la participació activa a les sessions presencials.

2. Elaboració de treballs grupals a l'aula. Durant el curs es realitzaran dos tipus d'activitats a classe:

- Anàlisis de textos i de materials audiovisuals.
- Debats sobre temes centrals de l'assignatura.

3. Exercici en grup destinat a aprofundir en la dimensió social de la Unió Europea. El treball es basarà en els continguts desenvolupats a les classes i en la lectura de la bibliografia, així com en la recerca d'informació bàsica. El treball s'haurà d'entregar a mitjans de març. Significa el 15 % de la nota.

4. Prova individual consistent en l'anàlisi d'un text i en desenvolupar un tema. Es realitzarà presencialment a classe el 18 d'abril i equival al 30 % de la nota.

5. Exercici en grup sobre el règim de benestar d'un país europeu (elaboració, exposició i presentació escrita) L'exposició es farà durant les darreres setmanes de classe i el treball escrit s'haurà de presentar el darrer dia de curs. Significa el 40 % de la nota.

L'estructura d'exercicis i la seva ponderació és, per tant, la següent:

Treballs a l'aula	15 %	Durant tot el curs
Exercici grupal dimensió social e la UE	15 %	Mitjans de març
Prova presencial (individual)	30 %	18 d'abril
Exercici grupal Règim de Benestar Europeu	40 %	Presentacions: darreres sessions de l'assignatura Entrega de treball: darrer dia de classe

b) Examen final

Les persones que no es vulguin a acollir a la modalitat d'avaluació continuada, disposen de l'oportunitat d'examinar-se a final de curs. En aquest cas, es tracta d'una prova per escrit, individual i presencial, sobre tots els continguts del temari, per a la preparació de la qual caldrà utilitzar el conjunt de materials, bibliografia i elements informatius i formatius que l'assignatura proposa.

6.2. Itinerari adaptat.

Els estudiants d'itinerari adaptat poden triar entre dues modalitats d'avaluació:

a) Avaluació continuada

1. Treball individual destinat a fer un balanç d'un àmbit de la política social europea (Veure pauta). L'extensió haurà de ser d'entre 5 i 7 pàgines i s'haurà de lliurar el 16 de març com a molt tard. Significa el 30 % de la nota

2. Treball individual o en grup sobre el règim de benestar d'un país europeu. A l'aula virtual teniu la pauta per a la seva realització. La data de lliurement és el dia 18 de maig. Significa el 40 % de la nota.

3. Realització d'una prova final consistent en l'anàlisi d'un text (30 % de la nota)

La ponderació de cada part de l'avaluació és la següent:

Treball individual dimensió social UE	30 %	Data final de lliurement: 16 març.
Treball Règim de Benestar	40 %	Data final de lliurement: 18 de maig.
Prova final (anàlisi de text)	30 %	Dia establert pel calendari d'exàmens.

b) Examen final

Les persones que no es vulguin a acollir a la modalitat d'avaluació continuada, disposen de l'oportunitat d'examinar-se a final de curs. En aquest cas, es tracta d'una prova per escrit, individual i presencial, sobre tots els continguts del temari, per a la preparació de la qual caldrà utilitzar el conjunt de materials, bibliografia i elements informatius i formatius que l'assignatura proposa.

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure Annex

8.- Vies de comunicació amb el docent

A més de l'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula i campus virtual) el professorat es comunicarà amb l'estudiant a través de tutories i del correu electrònic.

Correu electrònic: jsabater@peretarres.org

Telèfon: 93 415 25 51

Horari d'atenció: Dimarts de 13 a 14 hores (Es recomanable concertar cita prèvia)

9.- Bibliografia i recursos

Lectures bàsiques

Adams, A.; Erath, P. i Shardlow, S. (eds.) (2000). *Fundamentals of Social Work in Selected European Countries*. Lyme Regis: Russel House.

Adelantado, J. i Gomà, R. (2000). Las políticassociales: entre el Estado del Bienestar y el capitalismo global. Dins F. Morata (ed.). *Políticaspúblicas en la Unión Europea*. Barcelona: Ariel.

Beck, U. (2007). *¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas a la globalización*. Barcelona: Paidós. (Capítulo IV especialmente)

Esping-Andersen, G. (2010). *Los tres grandes retos del estado del bienestar*. Barcelona: Ariel

Ferrera, M. (2007). *The European Welfare State. Golden achievements, silver prospects*. Turin: URGE http://www.urge.it/files/papers/2_3_wpurge4_2007.pdf

Moreno, L. (2012). El modelo social europeo. Dins Moreno, L. (2012). *La Europa asocial ¿Caminamos hacia un individualismoposesivo?* Barcelona: Península.

Del Pino, E. i Rubio Lara, M. J. (eds) (2013). *Los Estados del Bienestar en la encrucijada. Políticas sociales en perspectiva comparada*. Madrid: Tecnos (Capítol 1)

Guillén, A. M. i León, M. (eds.) (2011). *The Spanish Welfare State in the European Context*. Farnham: Ashgate.

Held, D. y McGrew, A. (2003): *Globalización/Antiglobalización*. Barcelona: Paidós.

Navarro, V.; Torres, J. i Garzón, A. (2011). *Hay alternativas. Propuestas para crear empleo y bienestar social en España.*(Capítol VIII). Madrid: Sequitur.

Sabater, J. (2005). The Social Welfare Regimes in Europe. Dins Littlechild, B.; Erath, P. i Keller, J. (eds.). *De – and Reconstruction in European Social Work*, Eichstätt: ISIS.

- (2009). Té futur el model social europeu?, *Eines*, 8, 55-70.

- i Sønneland, A. M. (2010). Más allá de la globalización: nuevos escenarios para las políticas sociales. *Educació Social*, 41, 13 – 35.

Bibliografia complementària

Adams, A.; Erath, P. i Shardlow, S. (eds.) (2001). *Key themes in european social work. Theory, practice, perspectives.* Lyme Regis: Russel House.

Adams, R.; Dominelli, L. i Payne, M. (eds.) (2005). *Social Work Futures. Crossing Boundaries, Transforming Practice.* New York: Palgrave

Alber, J. i Gilbert, N. (2009). *United in Diversity?: Comparing Social Models in Europe and America*, New York: Oxford University Press.

Alemán, C. (2013). *Políticas sociales.* Madrid: Civitas.

Amin, S. (1999). *El capitalismo en la era de la globalización.* Barcelona: Paidós.

Bauman, Z. (2006). *Europa. Una aventura inacabada.* Madrid: Losada

- (2011). *Daños colaterales. Desigualdades sociales en la era global.* Madrid: Fondo de Cultura Económica

Beck, U. (2012). *Una Europa Alemana.* Barcelona: Paidós.

- i Grande, E. (2006). *La Europa cosmopolita.* Barcelona: Paidós.

Calle, A. (2013): *La transición inaplazable. Salir de la crisis desde los nuevos sujetos políticos.* Barcelona: Icaria.

Campanini, A. i Frost, E. (coord.) (2004). *European Social Work.* Roma: Carocci.

Castells, M. (1998). *La Era de la Información: Economía, sociedad y cultura.* Madrid: Alianza

- i Himanen, P. (2002). *El Estado del bienestar y la sociedad de la información. El modelo finlandés.* Madrid: Alianza.

Ceramini, A. i Vanhuyse, P. (2010). *Post-Communist Welfare Pathways: Theorizing Social Policy Transformations in Central and Eastern Europe.* New York: Palgrave.

Chamberlayne, P.; Cooper, A.; Freeman, R. i Rustin, M. (eds) (1999). *Welfare and Culture in Europe.* London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Diamond, P. (ed) (2009). *Europa Global, Europa Social*. València: Universitat de València.

Erath, P. i Littlechilde, B. (eds.) (2010). *Social Work Across Europe*. Ostrava: ERIS-Albert Publisher.

Esping-Andersen, G. (1993). *Los tres mundos del Estado del Bienestar*. València: Edicions Alfons el Magnànim.

- (2000). *Fundamentos sociales de las economías postindustriales* Barcelona: Ariel.

- (2002). *Why we need a new Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.

- (2009). *Incomplete Revolution: Adapting Welfare States to Women's New Roles*. Oxford: Polity Press.

Fernández, T. i De la Fuente, Y. (coords.) (2009). *Política Social y Trabajo Social*. Madrid: Alianza

Flaquer, Ll. (2000). *Las políticas familiares en una perspectiva comparada*. Barcelona: Fundación La Caixa

Haan, A. de (2007). *Reclaiming Social Policy: Globalization, Social Exclusion and New Poverty Reduction Strategies*. New York: Palgrave

Habermas, J. (2012). *The Crisis of European Union. A response*. Cambridge: Polity Press.

Held, D.; McGrew, A.; Goldblatt, D.; Perraton, J. (2006). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Oxford: Polity.

- i McGrew, A. (eds.) (2007). *Globalization Theory: Approaches and Controversies*, Cambridge: Polity Press.

Hill, S. (2010). *Europe's Promise: Why the European Way is the Best Hope in an Insecure Age*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Husermann, S. (2010). *The Politics of Welfare State Reform in Continental Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Littlechild, B.; Erath, P. i Keller, J. (eds.) (2005). *De – and Reconstruction in European Social Work*. Eichstätt: ISIS.

Lorenz, W. (1994). *Social Work in Changing Europe*. London: Routledge.

Lyons, K. i Lawrence, S. (2006). *Social Work in Europe: educating for change*. Birmingham: Venture.

Mau, S. i Verwiebe, R. (2010). *European Societies: Mapping Structure and Change*. Bristol: Policy Press.

Morata, F. (2005). *Història de la Unió Europea*. Barcelona: UOC.

- (ed.) (2000). *Políticas públicas en la Unión Europea*. Barcelona: Ariel.
- i Mateo, G. (eds.) (2007): *España en Europa-Europa en España (1986-2006)*. Barcelona: Fundación CIDOB.
- Moreno, L. (comp.) (1997). *Unión Europea y Estado del Bienestar*. Madrid: CSIC.
- Munday, B. (ed) (1992) *Social Services in the Member States of The European Community*. Canterbury: University of Kent.
- Muñoz Machado, S.; Garcia Delgado, J. L. i González Seara, I. (eds.) (2000): *Las estructuras del bienestar en Europa*. Madrid: Civitas – Fundación ONCE.
- Navarro, V. (2000). *Globalización económica, poder político y Estado del bienestar*. Barcelona: Ariel.
- Pierson, P. (2001). *The New Politics of the Welfare State*, Oxford: Oxford University Press.
- Rodríguez-Posse, A. (2002). *The European Union: Economy, Society and Polity*. Oxford: Oxford University Press.
- Saraceno, Ch. (ed.) (2002). *Social Assistance Dynamics in Europe. National and local welfare regimes*. Bristol: Policy Press.
- Sarasa, S. i Moreno, L. (Comps.) (1995). *El Estado de Bienestar en la Europa del Sur*. Madrid: CSIC.
- Sassen, S. (2015). *Expulsiones. Brutalidad y complejidad en la economía global*. Buenos Aires: Katz.
- Standing, G. (2011): *El precariado. Una nueva clase social*. Barcelona: Pasado y Presente.
- Stiglitz, J. E. (2016): *¿Cómo hacer que la globalización funcione?* Madrid: Punto de Lectura.
- Subirats, J. i Fleury, S. (2009). *Respuestas locales a inseguridades globales*. Barcelona: CIDOB.
- Taylor-Gooby, Peter (ed.) (2004). *New Risks, New Welfare: The transformation of European Welfare State*, Oxford: Oxford University Press.

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
Competència 1. Comprendre la dimensió social de la Unió Europea, així com les seves institucions i el seu procés de construcció, en el marc dels processos de globalització i del trànsit a una societat postindustrial	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia Reflexió grupal sobre temes centrals dels continguts	Podrà entendre l'impacte de la Unió Europea en el disseny i implementació de les polítiques socials i l'acció social.	Activitat d'Avaluació Continuada 1. Dimensió social i polítiques socials de la Unió Europea (elaboració de treball grupal) Activitats a classe Prova presencial
Competència 2. Analitzar l'evolució, els eixos i els àmbits de les polítiques socials de la Unió Europea.	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia Reflexió grupal sobre temes centrals dels continguts	Coneixerà la dimensió social i les polítiques socials impulsades per la Unió Europea	Activitat d'Avaluació Continuada 1. Dimensió social i polítiques socials de la Unió Europea (elaboració de treball grupal) Activitats a classe Prova presencial
Competència 3. Analitzar comparativament els règims de benestar de diversos països europeus, tot relacionant-los amb la seva realitat històrica, econòmica, social, política i cultural, i situant-los en el marc del procés general de globalització.	Emmarcament del tema per part del professor Tutories grupals específiques Elaboració i presentació d'un treball sobre el règim de benestar d'un país europeu	Coneixerà els diferents tipus de polítiques socials i règims de benestar presents a Europa Serà capaç d'analitzar l'acció social des d'una perspectiva comparada.	Activitat d'Avaluació Continuada 3. Règim de Benestar d'un país europeu (elaboració i presentació de treball grupal)

Competència 4. Analitzar comparativament les polítiques socials sectorials.	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia	Serà capaç d'analitzar l'acció social des d'una perspectiva comparada.	Activitat d'avaluació continuada 2. Polítiques socials europees comparades. Prova individual presencial d'anàlisi de text.
Competència 5. Entendre la dimensió europea i internacional de l'acció social.	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia	Comprenderà la necessitat de situar l'acció social en una dimensió internacional	Totes les activitats d'avaluació continuada (transversal)